

PROGNÓZY VÝVOJA NA TRHU PRÁCE V SR II

Strednodobá prognóza potrieb trhu práce v horizonte 5 rokov v roku 2017

ITMS 2014+312031N138

Jún 2018

Úvod

Prognóza, z gréckeho slova pro = pred, gnosis = poznanie, je systematicky odvodená výpoveď o budúcom stave objektívnej reality, je to stanovená pravdepodobnosť ďalšieho vývoja. Tvrdenia sa opierajú o vedecké poznatky.

Funkčný systém prognózovania vývoja potrieb trhu práce a prípravy a uplatniteľnosti absolventov je neoddeliteľnou súčasťou cieleného budovania a rozvoja spoločnosti. Slovenská republika prostredníctvom definovania potrieb, vymedzenia rozvoja a strategického smerovania všetkých sektorov v národnom hospodárstve pomenuje vlastné smerovanie, také, ktoré zabezpečí dosiahnutie želateľnej úrovne – neustále zvyšujúcu sa kvalitatívnu úroveň životných a pracovných podmienok obyvateľov Slovenskej republiky.

Slovenská republika sa prostredníctvom kvalitného prognózovania potrieb spoločnosti začleňuje medzi krajiny, ktoré výsledky prognóz cielene využívajú na zlepšovanie politiky vzdelávania, zvyšovanie zamestnanosti a na uspokojovanie potrieb trhu práce. Dobré podmienky na život prinášajú spokojnosť obyvateľov, zvyšovanie produktivity práce, zvyšovanie zdrojov a možností na uplatnenie sa a ďalší rozvoj krajiny i jej obyvateľov.

Za ostatných 10 rokov zaznamenala európska ekonomika najsilnejší rast. Základnými podmienkami na rast ekonomiky boli rastúce mzdy a tvorba nových pracovných miest. Zamestnanosť v eurozóne je vyššia ako kedykoľvek predtým. Spoločnosti zvýšili investície, znížili finančné náklady, zvýšil sa export.

V Slovenskej republike sa očakáva v rokoch 2018 a 2019 hospodársky rast vďaka investíciám a vývozu až na úrovni 4% s následným miernym spomaľovaním rastu. Znamená to, že na trhu práce bude pretrvávať nerovnováha vo forme nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily. Kladným dôsledkom bude pokračovanie v znižovaní nezamestnanosti. Avšak negatívnym dôsledkom je vyššie riziko straty príležitostí, t.j. nerealizovanie produkcie a jej strata alebo presun do iných krajín. Podobná situácia je v Nemecku, kde nemecký ekonomický inštitút kvantifikoval, že pre nedostatok kvalifikovaných pracovníkov krajina prichádza o takmer 1 % hrubého domáceho produktu.¹

Aby sme mohli v maximálnej miere saturovať deklarované potreby trhu práce a minimalizovať negatívne dopady nerovnováhy na trhu práce, je nevyhnutné prostredníctvom prognózovania potrieb nielen kvantifikovať potreby trhu práce (prvý, nevyhnutný a základný krok), ale aj podrobne zdefinovať požiadavky na vedomosti, zručnosti, schopnosti a kľúčové kompetencie absolventov škôl,

¹ Zdroj TASR 16.4.2018

ktoré zamestnávateľa od absolventov vyžadujú a očakávajú aj so zreteľom na digitalizáciu a ďalšie prichádzajúce zmeny súvisiace s Industry 4.0 (druhý nevyhnutný krok).

Do popredia sa tak dostávajú otázky – Ako zapojíme zamestnávateľov do rozvoja zručností? Ako sa budú realizovať prepojenia medzi dopytom po očakávaných zručnostiach pre zamestnávateľov a ponukou odbornej prípravy pre trh práce? Ako budeme reformovať systém rozvoja zručností a odborného vzdelávania a zvyšovať tým dopyt po zručnostiach? Aké vytvoríme mechanizmy na prenos informácií medzi zamestnávateľmi? Aké mechanizmy nastavíme na zabezpečenie zvyšovania kvality v odbornom vzdelávaní a príprave?

Závery Rady EÚ o formovaní vízie európskeho vzdelávacieho priestoru zo dňa 7. júna 2018 (2018/C 195/04) zdôrazňujú, že v súlade so zásadami Európskeho piliera sociálnych práv má každý právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie a odbornú prípravu tak, aby získal a udržal si zručnosti, ktoré mu umožnia plne sa zapojiť do života spoločnosti a úspešne **zvládať zmeny na trhu práce**. Vzdelávacie priestor má byť založený na nepretržitom procese celoživotného vzdelávania, a to od vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, cez školské a odborné vzdelávanie a prípravu, až po vysokoškolské vzdelávanie a vzdelávanie dospelých, s osobitným dôrazom na potrebu zahrnúť digitálne zručnosti do všetkých prvkov výučby a učenia sa.

V kontexte štrukturálnych zmien národného hospodárstva a technologického pokroku je mimoriadne dôležitá práca s mládežou, ako jeden z nástrojov rozvoja základných životných kompetencií potrebných na riešenie aktuálnych aj budúcich očakávaných hospodárskych, politických a sociálnych výziev v európskom priestore, a to v plnom súlade so **Závermi Rady EÚ o úlohe mládeže pri riešení demografických výziev v EÚ zo dňa 8. júna 2018** (2018/C 196/04).

Budúcnosť Európy a mladí ľudia – hospodársky rast a sociálna súdržnosť je jednou zo štyroch priorít aktuálneho predsedníctva Rady EÚ, s osobitným dôrazom na potrebu presadzovať atraktívnosť učiteľskej profesie a ostatných pedagogických pracovníkov a podporovať neustále zvyšovanie ich kvalifikácie. Aj keď mnohé z povolání budúcnosti zatiaľ nie sú známe, táto profesia patrí medzi tie, ktoré si zachovávajú v spoločnosti ústrednú úlohu aj v ére **prierezovej technologickej inovácie** a umelej inteligencie. V tejto súvislosti by sa mala podporovať taktiež mobilita pedagógov, ako aj lepšia komunikácia medzi orgánmi zodpovednými za ich odbornú prípravu.

Uznesenie vlády SR č. 273 k Návrhu národných priorít implementácie Agendy 2030 zo dňa 13. júna 2018 ustanovuje ako jednu z kľúčových priorít SR prekonanie štrukturálnych nerovností medzi ponukou pracovnej sily a dopytom na trhu práce, zvýšenie pripravenosti pracovnej sily na aktuálne, ako aj **budúce potreby trhu práce** a zabezpečenie dostatočných príležitostí pre celoživotné vzdelávanie

jednotlivca. Vzhľadom na rýchle technologické zmeny a prítomnosť ďalších globálnych megatrendov je jednou zo základných úloh vzdelávania a prípravy pre trh práce taktiež podporovať v jednotlivcoch schopnosť adaptability a ochotu k ďalšiemu učeniu sa. Je dôležité vybaviť mladých ľudí relevantnými odbornými vedomosťami a zručnosťami, komunikačnými aj jazykovými kompetenciami perspektívne vyžadovanými v priebehu ich pracovného uplatnenia.

Relevantné údaje o budúcich očakávaných požiadavkách trhu práce na kvalifikované pracovné sily v členení podľa profesií, odvetví ekonomických činností a regiónov zabezpečujú v SR kvalifikované analýzy a prognózy vývoja na trhu práce realizované v gescii **Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR** (ďalej tiež len MPSVR SR) podľa **Zákona č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a **Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Kvalifikované **profesijné usmerňovanie** žiakov a študentov na základe hodnoverných analýz a prognóz vývoja na trhu práce zohráva dôležitú úlohu v napomáhaní mladým ľuďom pri identifikácii perspektívnych kompetencií a pri prijímaní prognosticky podložených kariérnych rozhodnutí.

Ambíciou predkladaného výstupu je prostredníctvom relevantných dát o očakávanej budúcnosti na trhu práce napomôcť vytvoriť vzdelávací systém, schopný konkurovať v 21. storočí, pomôcť zákonodarcom určiť vlastnosti a charakteristiky vzdelávacieho, inovatívneho systému, identifikovať budúce úlohy odborného vzdelávania a prípravy, takého, ktorý najlepšie pripraví absolventov pre úspech na globálnom trhu práce na predpokladané pracovné pozície v strednodobom ale aj dlhodobom horizonte.

Manažérske zhrnutie

Potreby trhu práce sú tvorené potrebami zamestnancov v podnikoch a organizáciách, potrebami zamestnancov u FO-podnikateľov a celospoločenskou potrebou FO-podnikateľov. Prvýkrát v histórii samostatnosti Slovenskej republiky sú súčasné a budúce potreby trhu práce identifikované komplexne a konzistentne za všetky tieto kategórie.

Za ostatných 5 rokov prebieha v podmienkach SR sústavný a výrazný progres v sledovaní a vyhodnocovaní potrieb trhu práce. Prakticky ešte ani v roku 2011 neexistovala ani len akákoľvek relevantná definícia toho, čo to vlastne potreby trhu práce sú, a to napriek tomu, že tento pojem sa v diskusiách vágne používal. Až realizáciou Národného projektu Prognózy vývoja na trhu práce v SR nastala nová éra sledovania potrieb trhu práce, ktoré boli prvýkrát jasne definované a kvantifikované. Od tohto obdobia je komplexný aparát sledovania potrieb trhu práce pravidelne aktualizovaný, inovovaný a rozširovaný vzhľadom na širokospektrálne využitie v celospoločenskom kontexte.

Prvým vyvinutým ukazovateľom v roku 2013 bola dodatočná potreba zamestnancov, ktorá vyjadrovala budúci počet pracovných príležitostí, ktoré nebudú uspokojené z aktuálne zamestnaných osôb. Skladala sa z expanzného dopytu vyjadrujúceho rozdiel medzi počtom vzniknutých a zaniknutých pracovných miest a nahradzujúceho dopytu vyjadrujúceho počet uvoľnených pracovných miest v dôsledku odchodu zamestnancov z trhu práce.

Spôsob výpočtu dodatočnej potreby zamestnancov prešiel viacerými inováciami a vylepšeniami, avšak do súčasnosti tento ukazovateľ zahŕňal len potreby zamestnancov v jednotlivých podnikoch a organizáciách². Zamestnancov však potrebujú aj FO-podnikatelia, ktorých nie je zanedbateľný počet a preto boli všetky modely výrazne inovované a prvýkrát v histórii rozšírené aj na túto dôležitú oblasť národného hospodárstva. Historicky prvé výsledky potrieb zamestnancov u FO-podnikateľov sú práve súčasťou predkladanej štúdie.

Cieľom riešiteľského tímu však bolo zohľadniť potreby trhu práce skutočne komplexne. To znamená zahrnúť všetky kategórie národného hospodárstva, kde by mohli vznikať potreby trhu práce. Zväčša sa hovorí o tom, koľko potrebujeme zamestnancov, koľko je voľných pracovných miest a pod., do súčasnosti sa však v úvahách len zriedkakedy uvažovalo o tom, že spoločnosť ako celok potrebuje aj samotných FO-podnikateľov. Je to zväčša spôsobené tým, že pre túto kategóriu existuje len málo indikátorov. Napríklad to, že máme málo obkladačov, ktorí by nám obložili kúpeľňu alebo málo

² V analýze ďalej používame aj skrátenú formu dodatočná potreba zamestnancov v podnikoch. Sú v nej však zahrnuté aj potreby organizácií verejného sektora.

kaderníkov, ktorí by nás ostrihali sa nedozvieme z počtu voľných pracovných miest. Tieto osoby totiž dopytuje spoločnosť ako celok, ktorá však neinzeruje voľné pracovné miesta. Napriek tomu sú aj tieto osoby potrebné a tiež budú musieť byť pripravené v systéme celoživotného vzdelávania.

Riešiteľský tím preto súčasne vyvinul model celospoločenských potrieb FO-podnikateľov, ktorého historicky prvé výsledky sa nachádzajú v predkladanej štúdii. Rovnako tak ako potreby zamestnancov, aj potreby FO-podnikateľov sa skladajú z ekonomickej expanzie a náhrady pracovných síl. Dodatočná potreba zamestnancov v podnikoch, dodatočná potreba zamestnancov u FO-podnikateľov a celospoločenská potreba FO-podnikateľov³ tvoria spolu **dodatočnú potrebu pracovných síl**, ktorá je finálnym a komplexným pohľadom na dodatočný dopyt po práci v podmienkach SR. V predkladanej štúdii sa nachádzajú prognózy dopytu vo všetkých uvedených kategóriách na roky 2018-2023. **Prognózy sú realizované na základe aktuálnych dát o vývoji a štruktúrach zamestnanosti v definovaných členeniach v roku 2017.**

Schéma č.1: Štruktúra potreby doplnenia pracovných síl

³ Jedná sa o fyzické osoby-podnikateľov vrátane slobodných povolání a samostatne hospodáriacich roľníkov. V analýze preferujeme pojem živnostník kvôli jeho lepšiemu pochopeniu.

V rokoch 2016 a 2017 bola v podmienkach SR zaznamenaná historicky najvyššia expanzia na trhu práce. Počet zamestnancov rástol o viac ako 50 tisíc ročne. V rokoch 2018 a 2019 sa očakáva pokračovanie výraznej ekonomickej expanzie na trhu práce.

Rok 2017 bol typický pokračujúcou výraznou ekonomickou expanziou na trhu práce z roku 2016. Počet zamestnaných osôb vzrástol v roku 2017 o približne 52 tisíc osôb, pričom v roku 2016 bol tento nárast historicky najvyšší na úrovni 55 tisíc osôb. Dopyt na trhu práce bol v roku 2017 ťahaný predovšetkým priemyslom, v ktorom vzrástol počet zamestnaných osôb medziročne o viac ako 20 tisíc. Výraznú expanziu na trhu práce zaznamenali tiež odborné, vedecké a technické činnosti, ako aj činnosti v oblasti nehnuteľností s rastom počtu zamestnancov o 7-8 tisíc v roku 2017. Na druhej strane, ani výrazná ekonomická expanzia nedokázala zastaviť ďalší pokles poľnohospodárstva, ktoré kontinuálne od roku 2015 klesá o viac ako tisíc osôb ročne a v roku 2017 poklesol počet zamestnaných osôb o ďalších približne 1,5 tisíc osôb.

V roku 2017 sa však vystupňoval problém nedostatku pracovných síl predovšetkým v priemysle a v skutočnosti v SR vzniklo väčšie množstvo pracovných príležitostí ako v roku 2016. Boli však uspokojené v menšej miere ako v roku 2016, keďže počet disponibilných uchádzačov o nezamestnanie, ako aj počet absolventov prichádzajúcich na trh práce bol v roku 2017 nižší ako v roku 2016. Výrazný nedostatok pracovných síl v súčasnosti brzdí rast zamestnanosti a ekonomiky.

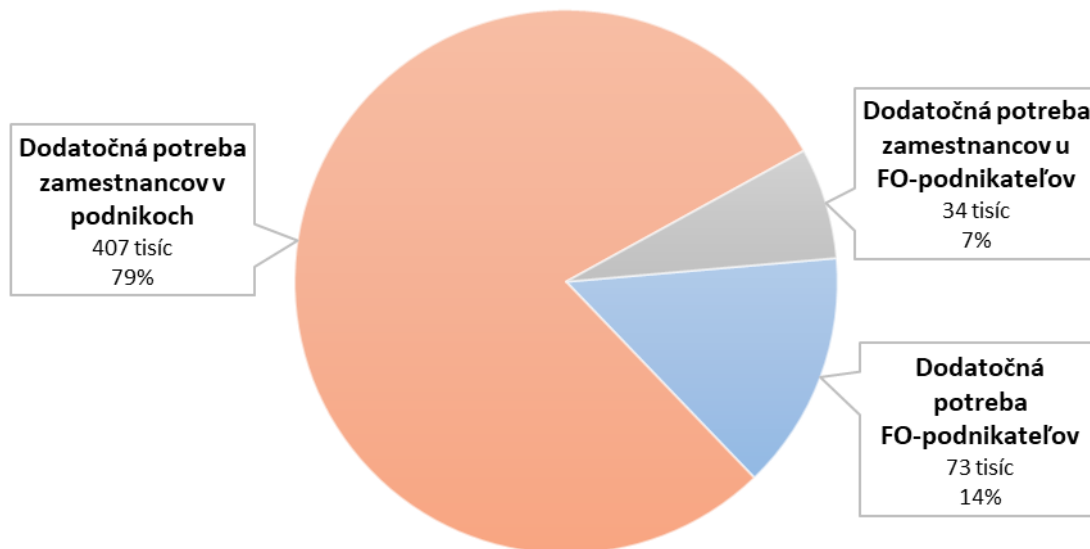
Výrazná ekonomická expanzia na trhu práce z roku 2017 bude pokračovať aj v rokoch 2018 a 2019. Od roku 2020 sa očakáva, že expanzia bude v dôsledku prehrievania ekonomiky mierne spomaľovať, stále však bude na vysokých úrovniach. Prináša to výrazný potenciál pre ďalší pokles nezamestnanosti a rast úrovne zamestnanosti. Povolenie zamestnávania cudzincov z tretích krajín v oblastiach s nedostatkom pracovných síl môže výrazne pomôcť k historicky najvyšším nárastom zamestnanosti a ekonomiky, ak sa podarí uspokojiť aj neuspokojený dopyt z obdobia rokov 2016-2017, resp. obsadiť nakumulované voľné pracovné miesta z ostatných dvoch rokov.

Dodatočná potreba trhu práce do roku 2023 bude na úrovni viac ako pol milióna osôb. Takmer 80 % z nich budú potrebovať podniky, 14 % bude tvoriť celospoločenská potreba fyzických osôb – podnikateľov a zvyšok bude predstavovať potreba zamestnancov u fyzických osôb - podnikateľov.

Dodatočné potreby trhu práce vyjadrujú budúci dopyt na trhu práce, ktorý vznikne nad rozsah v súčasnosti zamestnaných osôb. To znamená, že ich bude možné uspokojiť jedine z radov v súčasnosti nezamestnaných osôb, absolventov prichádzajúcich na trhu práce alebo osobami zo zahraničia (Slováci pracujúci v zahraničí a príslušníci iných krajín). Podniky budú do roku 2023 potrebovať dodatočne približne 407 tisíc osôb, ďalších 73 tisíc osôb bude predstavovať celospoločenské potreby FO-podnikateľov a 34 tisíc zamestnancov budú dodatočne potrebovať FO-podnikatelia.

Graf č. 0.1: Dodatočná potreba pracovných síl v období 2018-2023

Zdroj: TRIXIMA Bratislava

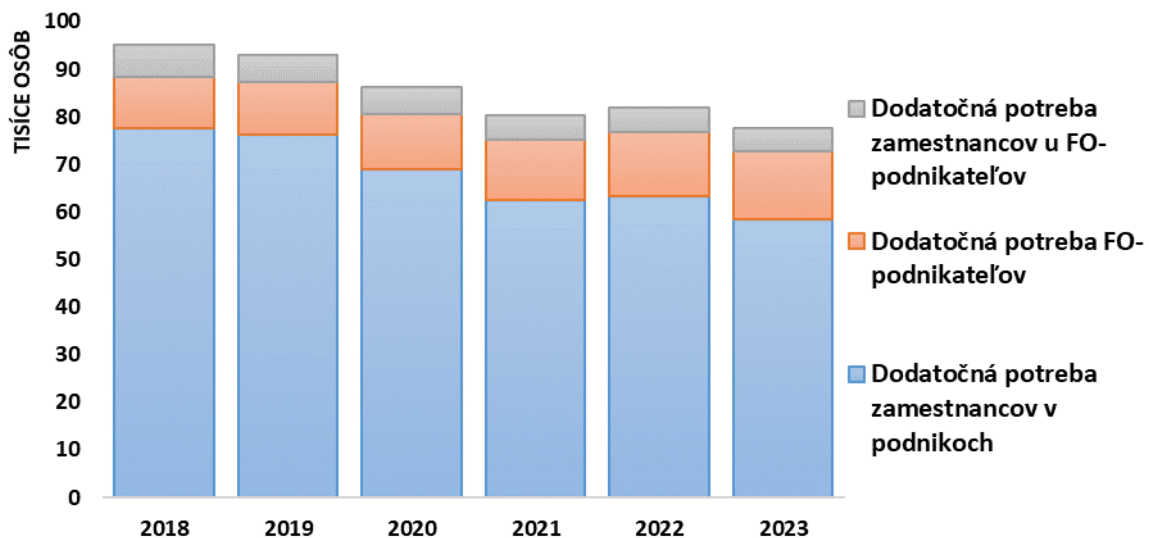
Celková dodatočná potreba trhu práce bude do roku 2023 klesať z približne 95 tisíc v roku 2018 na 78 tisíc v roku 2023.

V rokoch 2018-2023 sa očakáva postupný pokles celkovej dodatočnej potreby trhu práce v SR. Zatiaľ, čo v roku 2018 bude na trhu práce dodatočne potrebných takmer 100 tisíc osôb, v roku 2023 bude táto potreba menej ako 80 tisíc osôb. Tento pokles bude hnaný predovšetkým očakávaným poklesom ekonomickej expanzie od roku 2020. Postupný pokles ekonomickej expanzie v podmienkach SR je očakávaný aj v oficiálnych makroekonomických prognózach Ministerstva financií SR.

Pokles potrieb trhu práce bude podmienený predovšetkým poklesom dopytu po zamestnancoch v podnikoch a u FO-podnikateľov. Naopak, celospoločenská potreba FO-podnikateľov bude v dôsledku zvyšujúcej sa náhrady pracovných síl v rokoch 2018-2023 narastať z takmer 11 tisíc v roku 2018 na viac ako 14 tisíc osôb v roku 2023.

V priebehu rokov 2018-2023 dôjde ku zmene hlavných faktorov vytvárajúcich dopyt na trhu práce. Zatiaľ, čo v rokoch 2018-2019 bude pri tvorbe pracovných príležitostí dominovať prevažne ekonomická expanzia, od roku 2020 to bude predovšetkým náhrada pracovných síl tvoriaca prevažnú časť potrieb trhu práce.

Graf č. 0.2: Vývoj dodatočnej potreby pracovných síl v období 2018-2023

Zdroj: TREXIMA Bratislava

Náhrada pracovných síl bude dominovať pri tvorbe pracovných príležitostí a jej podiel na potrebách trhu práce bude každoročne do roku 2023 narastať.

Približne 61 % pracovných príležitostí v rokoch 2018-2023 bude tvorených náhradou pracovných síl, teda dopytom vyvolaným odchodom zamestnancov z trhu práce, predovšetkým do starobného dôchodku. Podiel náhrady pracovných síl na celkovej potrebe trhu práce bude do roku 2023 medziročne rásť zo 47 % v roku 2018 na 74 % v roku 2022. Je to spôsobené očakávaným postupným utlmovaním ekonomickej expanzie, ktorá je v súčasnosti na historických maximách a odchodom silných povojnových populačných ročníkov⁴ z trhu práce v SR práve v období najbližších 6-tich rokov.

⁴ Najsilnejšie populačné ročníky z tejto kategórie sú osoby narodené v období rokov 1953-1958, ktoré dosiahli v roku 2017 59-64 rokov. Jedná sa o rodičov tzv. Husákových detí. Práve tieto silné populačné ročníky budú tvoriť prevažnú časť odchádzajúcich z trhu práce do roku 2023.

Celospoločenská potreba FO-podnikateľov bude v najväčšej miere zo všetkých kategórií podmienená náhradou pracovných síl. Spôsob jej uspokojenia je však výrazne odlišný od uspokojovania potrieb zamestnancov.

Náhrada pracovných síl bude pritom najvýznamnejším faktorom pri celospoločenskej potrebe FO-podnikateľov, kde bude súčasne ekonomická expanzia záporná. To znamená, že v agregátnom ponímaní bude mierne klesať počet FO-podnikateľov. Do roku 2023 sa očakáva pokles ich počtu o približne 8 tisíc. Tento trend však nie je nový, ich počet klesá kontinuálne za ostatných 10 rokov. Súčasne je však veková štruktúra FO-podnikateľov omnoho viac naklonená k starším ročníkom ako je to pri zamestnancoch. Očakáva sa, že v období rokov 2018-2023 odíde z trhu práce takmer 82 tisíc FO-podnikateľov. Po odčítaní zápornej expanzie sa tak očakáva, že spoločnosť bude dodatočne potrebovať 73 tisíc FO-podnikateľov v najbližších 6-tich rokoch.

Celospoločenská potreba FO-podnikateľov je však odlišná od potrieb zamestnancov, pretože ich uspokojenie je omnoho flexibilnejšie. Zatiaľ, čo pri potrebe zamestnancov potrebujú zamestnávateľa osoby, ktoré sú schopné vykonávať danú činnosť, celospoločenská potreba FO-podnikateľov je uspokojená trhom samotným. Potreby zamestnávateľov sú v omnoho väčšej miere závislé na systéme vzdelávania a štruktúre absolventov prichádzajúcich na trh práce. Celospoločenská potreba FO-podnikateľov je skôr definovaná množstvom tovarov a služieb, ktoré dopytuje spoločnosť.

V prípade nedostatku vhodných fyzických osôb - podnikateľov, ktorí by tieto tovary a služby realizovali, vzrastie ich cena rýchlejšie ako mzdy zamestnancov pri nedostatku pracovných síl u zamestnávateľov. V prípade rastu cien tovarov a služieb ponúkaných fyzickými osobami - podnikateľmi, spôsobeného ich nedostatkom, bude toto prázdne miesto na trhu relatívne rýchlo vyplnené konkurenciou. V konečnom dôsledku tak celospoločenská potreba fyzických osôb - podnikateľov môže byť uspokojená aj rozširovaním produkcie iných podnikov a fyzických osôb - podnikateľov.

Tieto javy môžeme sledovať aj v súčasnom období. Dlhodobý pokles počtu FO-podnikateľov nie je v prevažnej miere spôsobený poklesom dopytu po ich tovaroch a službách, ale zaberaním ich oblastí podnikania inými FO-podnikateľmi a podnikmi. To vždy neznamená, že FO-podnikateľ bol z trhu vytlačený konkurenciou, ale pri jeho odchode z trhu práce nebol nahradený novým FO-podnikateľom, ale rozširovaním produkcie ostatných podnikateľských subjektov. Bez ohľadu na to, akým spôsobom

bude celospoločenská potreba FO-podnikateľov uspokojená, osoby budú v týchto oblastiach potrebné buď ako FO-podnikatelia alebo ako zamestnanci v podnikateľských subjektoch zaberajúcich danú časť trhu.

V období rokov 2018-2023 príde na trh práce takmer 320 tisíc absolventov stredných a vysokých škôl. Ich počet bude v dôsledku demografických faktorov medziročne klesať.

Absolventi prichádzajúci na trh práce sú dôležitou súčasťou ponukovej stránky trhu práce. Ich počet bude mať prevažne klesajúce tendencie. Je to spôsobené predovšetkým demografickými faktormi. Na trh práce začnú prichádzať početne najslabšie ročníky, tzv. miléniové deti⁵. V období rokov 2018-2023 príde na trh práce spolu 318 tisíc absolventov. Jedná sa o osoby, ktoré ukončia niektorý zo stupňov vzdelania v SR a nebudú pokračovať v ďalšom štúdiu. Ich počet bude klesať z 54 tisíc v roku 2018 na menej než 52 tisíc v roku 2023. Tento pokles sa bude týkať tak stredoškolských absolventov prichádzajúcich na trh práce, ako aj vysokoškolských.

Absolventi prichádzajúci na trh práce nepokryjú dopyt po pracovnej sile na trhu práce. Aj v budúcnosti bude preto **v prípade správnych rozhodnutí decíznej sféry priestor na znižovanie nezamestnanosti** a počet voľných pracovných miest bude aj naďalej narastať.

V súčasnosti sme svedkami nezvyčajnej situácie na trhu práce, v ktorej Slovensko ešte v minulosti nebolo. Dopyt na trhu práce výrazne prevyšuje ponuku. To so sebou prináša pozitívne, ale aj negatívne efekty. Súčasný stav výrazne posilňuje postavenie zamestnancov na trhu práce voči zamestnávateľom. Zatiaľ, čo v minulosti mali na trhu práce navrch zamestnávateľa, ktorí si mohli vybrať z radov uchádzačov o pracovné miesto, dnes sú to práve zamestnávatelia bojujúci o každého zamestnanca. Táto situácia prirodzene vedie ku konkurenčnému boju na trhu práce vyúsťujúcemu do výrazného rastu miezd a znižovania nezamestnanosti. Počty voľných pracovných miest sú súčasne na historických maximách.

⁵ Pôrodnosť v podmienkach SR klesala prakticky od tzv. Husákových detí (od 80-tych rokov 20. storočia) až do roku 2003, kedy sa narodilo len takmer polovičné množstvo detí v porovnaní s najpočetnejším rokom 1979. Historicky najslabšími ročníkmi v podmienkach SR sú osoby narodené tesne po roku 2000 v období rokov 2001-2005. Práve tieto osoby budú predstavovať významnú časť absolventov prichádzajúcich na trh práce do roku 2023.

Takáto situácia bude na trhu práce v SR pretrvávajúť aj v nasledujúcich rokoch! Práve spojenie výraznej ekonomickej expanzie, odchodu z trhu práce najpočetnejších populačných ročníkov a príchodu na trh práce historicky najmenej početných ročníkov bude aj v období rokov 2018-2023 stupňovať nedostatok pracovných síl v SR. Zatiaľ, čo potreby trhu práce v podmienkach SR budú kumulatívne do roku 2023 na úrovni mierne prevyšujúcej pol milióna osôb, na trh práce príde len približne 318 tisíc absolventov. V optimistickom prípade, ak by sa všetci absolventi zamestnali v podmienkach SR, by sa dopyt zamestnávateľov uspokojil len na úrovni približne 61 %.

Aj v budúcnosti tak bude v podmienkach SR priestor na znižovanie nezamestnanosti, pretože zamestnávatelia budú musieť siahnuť aj na tých nezamestnaných, ktorých predtým považovali za ťažko uplatniteľných. Zamestnávatelia však môžu uspokojiť svoj dopyt aj pracovníkmi zo zahraničia, predovšetkým pracovníkmi z tretích krajín. Rovnako ho môžu uspokojiť aj Slovákmi pracujúcimi v zahraničí, ak by sa im podarilo ich finančne motivovať k návratu.

Umožniť zamestnávateľom zamestnávať cudzincov z tretích krajín je ekonomicky prospešné pre SR v prípade, že sa jedná o oblasti so skutočným nedostatkom pracovných síl. Avšak v prípade, že nedostatok pracovných síl je určený nesprávne, tak zahraniční pracovníci znižujú mzdy a zamestnanosť domáceho obyvateľstva. **Voľné pracovné miesta pritom nevyjadrujú nedostatok pracovných síl.**

Je nevyhnutné zdôrazniť, že zamestnávateľ má ekonomický motív (zisk) na rozdiel od štátu, ktorý má zabezpečovať čo najlepšiu situáciu v krajine a v spoločnosti. Tieto dva rôzne motívy spolu môžu kladne korelovať, ale nemusia. To znamená, ekonomická motivácia zamestnávateľov môže, ale nemusí byť pre štát a spoločnosť prospešná. Závisí to predovšetkým na opatreniach decíznej sféry. Pokiaľ štát vytvorí veľmi dobré podmienky na zamestnávanie cudzincov, automaticky to u zamestnávateľov spôsobí nižšiu motiváciu zamestnávať nezamestnané osoby, prípadne motivovať Slovákov pracujúcich v zahraničí vrátiť sa a pracovať v SR.

Ide o lavírovanie na tenkom ľade, pretože na druhej strane, v prípade skutočného nedostatku pracovných síl v jednotlivých oblastiach je nevyhnutné zamestnávateľom podať každú možnú pomoc pri obsadení pracovných miest, vrátane podpory zamestnávania zamestnancov z tretích krajín. Takýto krok je ekonomicky výhodný pre SR. V tomto prípade sú totiž zahraničné pracovné sily komplementárne⁶ k domácim pracovníkom a neznižujú úroveň ich zamestnanosti ani ich mzdy, rastie však agregátny počet zamestnaných osôb, úroveň produkcie, spotreby, ako aj daňových príjmov štátu.

⁶ resp. doplnkové. Pracovné sily nekonkurujúce domácejmu obyvateľstvu na trhu práce. vid' napr. Borjas,2016

Avšak v prípade, že zamestnávateľ bude zamestnávať osoby zo zahraničia v oblastiach, kde existujú vhodné tuzemské voľné pracovné sily na výkon danej práce, **tak to negatívne ovplyvní domáce obyvateľstvo a ekonomiku SR.** V takomto prípade sú zahraničné pracovné sily substitučné, teda vytvárajú konkurenciu pre domáce obyvateľstvo a znižujú ich mzdy, zamestnanosť, spotrebu a nesú so sebou aj množstvo negatívnych celospoločenských problémov a prispievajú k spoločenskému pnutiu.

Preto je nevyhnutné, **aby decízna sféra pri povolení zamestnávať cudzincov z tretích krajín skutočne dbala na to, či v podmienkach SR neexistujú pracovné sily v daných oblastiach, resp. či pracovné miesta sú skutočne nedostatkové. Na kvalite práve tejto informácie závisí to, či Slovenská republika využije súčasnú pozitívnu situáciu vo svoj prospech alebo nie.** Pri identifikácii nedostatkových profesií je tiež dôležité zdôrazniť, že **voľné pracovné miesta nevyjadrujú potreby trhu práce!** Ako bolo identifikované aj v rámci terénnych prieskumov u podnikateľov a živnostníkov, približne dve tretiny voľných pracovných miest je tvorených bežnou fluktuáciou. V tomto prípade sa tak jedná predovšetkým o pracovné miesta, na ktorých z nejakého dôvodu nedokážu zamestnávateľa udržať pracovnú silu (napríklad v dôsledku nízkych miezd). **Považovať tento ukazovateľ za prioritný pri identifikácii nedostatkových profesií je preto metodicky nesprávne s možnými negatívnymi dopadmi na hospodárstvo v SR.**

Dodatočná potreba pracovných síl v priemysle v období 2018-2023 bude na úrovni takmer 120 tis. osôb. Obchod bude potrebovať takmer 60 tisíc osôb. Z relatívneho pohľadu však bude najvyšší dopyt v IT sektore na úrovni približne 30 % súčasného počtu pracujúcich.

Dve početne najdôležitejšie odvetvia v SR, priemysel a obchod, budú dominovať potrebám trhu práce v SR aj v budúcnosti. Približne tretina pracovných príležitostí vytváraných v budúcnosti bude práve v týchto dvoch odvetviach. V priemysle bude celková dodatočná potreba pracovných síl⁷ v období rokov 2018-2023 na úrovni 120 tisíc osôb, v obchode bude potreba trhu práce polovičná na úrovni približne 59 tisíc osôb. V oboch týchto odvetviach sa však očakáva postupný medziročný pokles dodatočnej potreby trhu práce súvisiacej predovšetkým s miernym utlmením ekonomickej expanzie po roku 2020. V oboch odvetviach však bude rásť úroveň náhrady pracovných síl. V priemysle bude približne polovica pracovných príležitostí tvorených práve náhradou pracovných síl, v obchode bude mať náhrada pracovných síl podiel až 70 %.

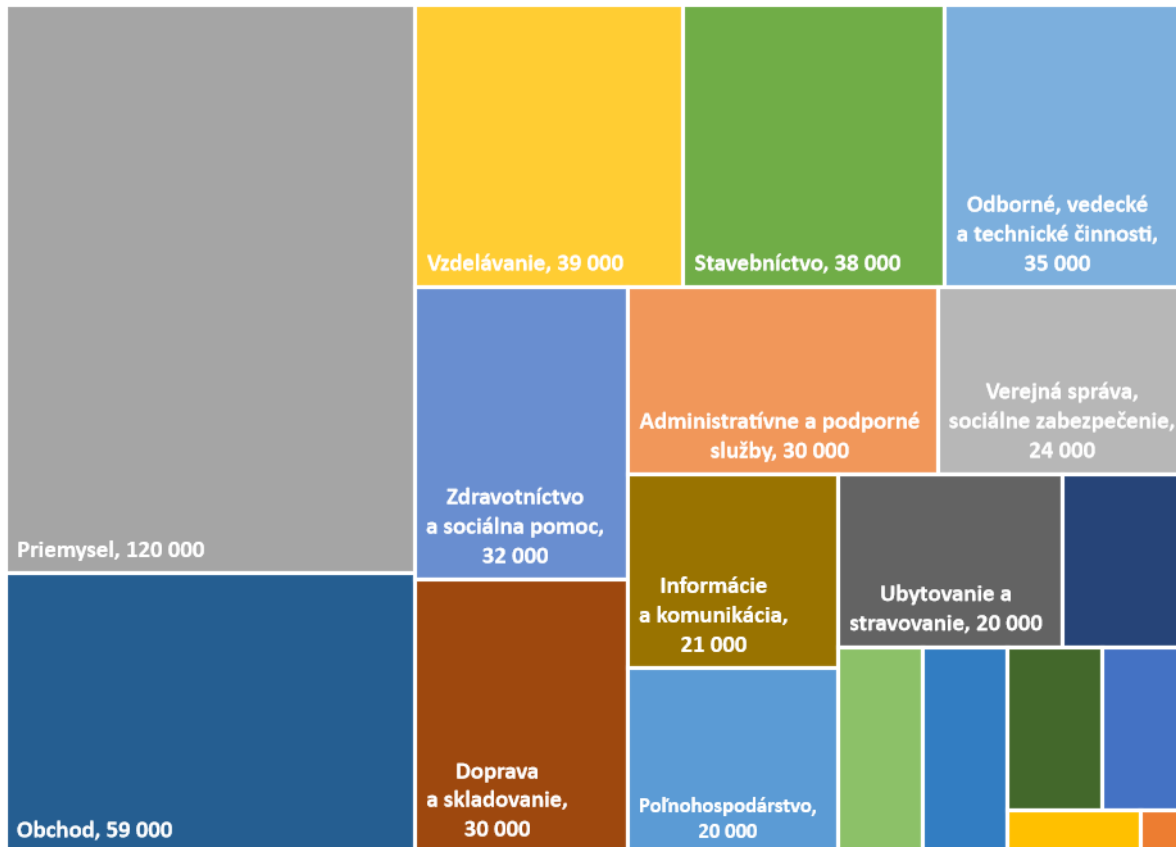
⁷ vrátane potrieb zamestnancov u živnostníkov, v podnikoch, ako aj celospoločenských potrieb živnostníkov.

Významný počet pracovníkov bude tiež potrebovať sektor vzdelávania (39 tisíc osôb) a stavebníctvo (38 tisíc osôb). V oboch prípadoch sa však jedná o odvetvia s vysokým podielom náhrady pracovných síl na celkových potrebách trhu práce. Vo vzdelávaní bude tvoriť náhrada pracovných síl až 82 % celkovej potreby trhu práce, v stavebníctve bude náhrada pracovných síl na úrovni 79 %. Vyšší podiel náhrady pracovných síl na potrebe trhu práce bude mať len ťažba s 97 % podielom, dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu s 83 % podielom a poľnohospodárstvo s 81 % podielom náhrady pracovných síl na celkovej potrebe trhu práce. Na druhej strane, najnižšiu mieru náhrady pracovných síl na potrebách trhu práce na úrovni 20 % bude mať IT sektor, kde bude vo výraznej miere prevažovať ekonomická expanzia.

Pri analýze potrieb trhu práce je však nevyhnutné zohľadniť aj relatívne hľadisko, pretože práve to vyjadruje akútnosť nájdenia vhodných pracovníkov. Najvyšší podiel dodatočnej potreby pracovných síl na zamestnanosti bude v IT sektore. Tento sektor so 68 tisíc pracujúcimi osobami nepatrí medzi najväčšie v podmienkach SR, preto ani jeho potreby trhu práce v absolútnom ponímaní nemôžu patriť medzi najvyššie. Dodatočné potreby pracovných síl v tomto sektore budú v období rokov 2018-2023 na úrovni presahujúcej 20 tisíc osôb. V relatívnom vyjadrení tak približne ku každému tretiemu pracujúcemu v IT sektore bude potrebné do roku 2023 doplniť ďalšiu osobu. Potreby trhu práce budú v tomto sektore na úrovni približne 30 % jeho súčasnej zamestnanosti. Aj z týchto dôvodov je práve IT-sektor jeden z tých, ktorý pociťuje akútny nedostatok pracovných síl. Uspokojenie potrieb IT sektoru je dôležitým faktorom pre budúcu konkurencieschopnosť v národných ale aj medzinárodných podmienkach.

Poľnohospodárstvo je početnosťou, ako aj úrovňou potrieb trhu práce na úrovni IT sektoru. V roku 2017 pracovalo v poľnohospodárstve približne 71 tisíc zamestnancov a dodatočná potreba trhu práce bude v období 2018-2023 na úrovni 20 tisíc osôb. V poľnohospodárstve tak potreby trhu práce do roku 2023 predstavujú 29 % súčasnej zamestnanosti. Jedná sa o odvetvie s druhou najvyššou hodnotou tohto podielu po IT sektore. Samozrejme, výrazný rozdiel medzi týmito odvetviami je v štruktúre dopytu na trhu práce. Zatiaľ, čo IT sektor patrí medzi najmladšie odvetvia v podmienkach SR a až 80 % pracovných príležitostí je tu podmienených ekonomickým vývojom a rastom počtu pracovných miest, poľnohospodárstvo je jedným z najstarších odvetví a potreba trhu práce je tu ovplyvnená až z 80 % náhradou pracovných síl.

Graf č. 0.3: Dodatočná potreba pracovných síl v odvetviach národného hospodárstva v období 2018-2023

Zdroj: TRIXIMA Bratislava

Najvyššia dodatočná potreba pracovných síl na úrovni približne 90 tisíc osôb bude v období 2018-2023 v Bratislavskom kraji. Vysoká potreba trhu práce bude tiež v Nitrianskom kraji na úrovni 71 tisíc osôb. V ostatných krajoch bude štruktúra potrieb trhu práce vyrovnannejšia od 62 tisíc osôb v Trnavskom kraji po 53 tisíc osôb v Banskobystrickom kraji.

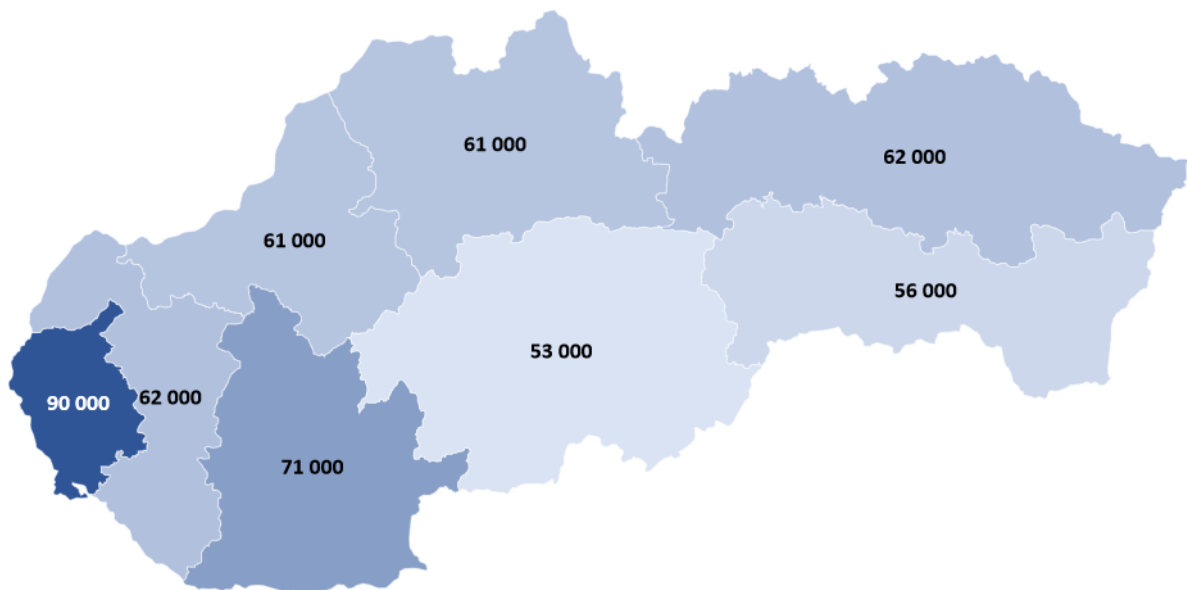
Bratislavský kraj je regiónom s najvyššou potrebou pracovných síl v období 2018-2023 na úrovni 90 tisíc osôb. V dôsledku významnej investície Jaguar Land Rover bude potreba trhu práce v Nitrianskom kraji tiež relatívne vysoká na úrovni takmer 71 tisíc osôb. Na druhej strane spektra sa s dodatočnou potrebou pracovných síl na úrovni 53 tisíc osôb nachádza Banskobystrický kraj, za ktorým nasleduje Košický kraj s celkovou potrebou pracovných síl do roku 2023 na úrovni 56 tisíc osôb.

Až 26 % podiel dodatočnej potreby pracovných síl na celkovej zamestnanosti bude mať Trnavský kraj, za ktorým v tomto relatívnom ponímaní bude nasledovať Nitriansky kraj s podielom 24 %. Na

druhej strane, najnižší podiel potrieb trhu práce do roku 2023 na zamestnanosti bude v Košickom, Bratislavskom a Žilinskom kraji, kde sa bude pohybovať na úrovni približne 20 %.

Vo všetkých krajoch, okrem Trnavského a Nitrianskeho, bude podiel náhrady pracovných síl predstavovať viac ako 60 % celkovej dodatočnej potreby pracovných síl. V Trnavskom kraji bude náhrada pracovných síl tvoriť 53 % a v Nitrianskom kraji 59 % pracovných príležitostí.

Graf č. 0.4: Dodatočná potreba pracovných síl v období 2018-2023 podľa krajov SR

Používa Bing
© MSFT, Microsoft, Navteq, Wikipedia

Zdroj: TRIXIMA Bratislava

Špecialisti, kvalifikovaní pracovníci a remeselníci, operátori a montéri strojov a zariadení budú tvoriť polovicu celkovej potreby trhu práce do roku 2023.

Podobne, ako vo väčšine vyspelých krajín, aj v SR sa trend trhu práce uberá smerom k špecialistom. Napriek tomu však štruktúra potrieb trhu práce nekonverguje k najvyspelejším krajinám. Je to predovšetkým v dôsledku výrazného podielu potreby trhu práce pri montážnych pracovníkoch. V SR sa tak štruktúra potrieb trhu práce mierne polarizuje na potreby trhu práce s vysokou kvalifikáciou a nízkou kvalifikáciou, pričom stredná kvalifikácia je v úzadí.

V období rokov 2018-2023 bude až pätina potreby trhu práce tvorená dopytom po špecialistoch. Ďalších 15 % celkovej potreby trhu práce bude pri kvalifikovaných pracovníkoch a remeselníkoch, ako aj pri operátoroch strojov a zariadení. Tieto tri hlavné triedy zamestnaní tak budú tvoriť približne polovicu celkového dodatočného dopytu na trhu práce. Za nimi s dodatočnou potrebou na úrovni 74 tisíc osôb do roku 2023 a podielom 14 % na celkovej potrebe trhu práce nasleduje hlavná trieda zamestnaní pracovníci v službách a obchode.

Najvyšší, približne 50 % podiel expanzie na potrebe trhu práce bude pri špecialistoch, operátoroch strojov a zariadení a administratívnych pracovníkoch. Naopak, najvyšší podiel náhrady pracovných síl na potrebe trhu práce bude pri kvalifikovaných pracovníkoch v poľnohospodárstve na úrovni takmer 80 % a technikoch a odborných pracovníkoch so 70 % podielom náhrady pracovných síl na potrebách trhu práce.

Montážni pracovníci v strojárstve, vodiči nákladných automobilov a kamiónov, predavači, nastavovači a obsluhovači kovoobrábacích strojov budú tvoriť 10 % celkovej potreby trhu práce do roku 2023 v SR. Z vysokokvalifikovaných pozícií budú prevažovať špecialisti v účtovníctve, učitelia v základných a stredných školách, špecialisti v ošetrovatelstve a aplikační programátori, ktorí budú spolu tvoriť 5 % celkovej potreby trhu práce.

Pri sledovaní potreby trhu práce v jednotlivých zamestnaniach je nevyhnutné zohľadniť aj štruktúru zamestnaní v SR. V SR existuje viac ako 90 podskupín zamestnaní pri špecialistoch a 84 podskupín zamestnaní pri technikoch a odborných pracovníkoch. Na druhej strane, pri administratívnych a pomocných a nekvalifikovaných pracovníkoch existuje len približne 30 podskupín zamestnaní v každej hlavnej triede zamestnaní. Pri operátoroch a montéroch strojov a zariadení a pracovníkoch službách a obchode je ich približne po 40. To znamená, že pri zamestnaniach s postačujúcou nižšou kvalifikáciou sú potreby trhu práce omnoho viac koncentrované do niekoľkých zamestnaní. Napríklad až 57 % celkovej potreby trhu práce pri pomocných a nekvalifikovaných pracovníkoch je koncentrovanej do troch podskupín zamestnaní. Pri montážnych pracovníkoch je to až 42 % potreby trhu práce koncentrovanej do troch podskupín zamestnaní. Pre porovnanie, pri špecialistoch je to menej než 20 % potreby trhu práce koncentrovanej do najpočetnejších zamestnaní. Z týchto dôvodov pri agregovanom pohľade na potreby trhu práce podľa podskupín zamestnaní sú v popredí predovšetkým nízko kvalifikované pozície, pretože sú súčasne omnoho početnejšie ako špecializované pozície. Je však potrebné mať na pamäti, že najväčší dopyt na trhu práce bude po

špecialistoch, len tento dopyt je rozložený do trojnásobne vyššieho počtu podskupín zamestnaní, ako pri pomocných alebo administratívnych pracovníkoch.

V podmienkach SR je 5 podskupín zamestnaní, v ktorých celková dodatočná potreba trhu práce v rokoch 2018-2023 presiahne 10 tisíc osôb. Sú nimi upratovačky, montážni pracovníci v strojárskej výrobe, vodiči nákladných automobilov a kamiónov, predavači a nastavovači a obsluha kovoobrábacích strojov. Okrem montážnych pracovníkov v strojárskej výrobe vo všetkých týchto zamestnaniach bude výrazne dominovať náhrada pracovných síl. Predovšetkým pri upratovačkách, vodičoch nákladných automobilov a kamiónov a predavačoch bude náhrada pracovných síl tvoriť 70-80 % celkovej potreby trhu práce.

Pri potrebe riadiacich pracovníkov budú dominovať riadiaci pracovníci v oblasti obchodu a marketingu, v administratívnych a podporných činnostiach, vo financiách a v priemysle. Dodatočná potreba pracovných síl v týchto podskupinách zamestnaní v rokoch 2018-2023 sa bude pohybovať na úrovni 1 800 až 2 500 osôb. Spolu budú tvoriť tretinu celkovej potreby riadiacich pracovníkov, avšak len 1,6 % celkových potrieb v SR.

Zo špecialistov bude najväčšia potreba trhu práce pri špecialistoch v oblasti účtovníctva a finančnej kontroly na úrovni 9 tisíc osôb do roku 2023, tiež bude potrebných približne 4 tisíc učiteľov v základných školách a približne rovnaký počet učiteľov v stredných školách (predovšetkým v dôsledku náhrady pracovných síl). Výrazná potreba trhu práce na úrovni približne 3 tisíc osôb do roku 2023 sa očakáva tiež pri lekárskejších špecialistoch, analytikoch v oblasti riadenia a organizácie práce, aplikačných programátoroch, finančných analytikoch a špecialistoch v oblasti finančnictva, poisťovníctva a ostatných finančných služieb. Tieto zamestnania budú tvoriť približne štvrtinu dodatočnej potreby trhu práce pri špecialistoch a 6 % celkovej potreby trhu práce v SR.

Technici vo fyzikálnych, technických vedách a doprave, odborní pracovníci v oblasti účtovníctva, odborní administratívni asistenti, majstri v priemyselnej výrobe, strojárski technici a elektrotechnici a energetici budú s potrebou trhu práce do roku 2023 na úrovni 2 tisíc až 5 tisíc osôb dominovať v hlavnej triede zamestnaní technici a odborní pracovníci. Spolu budú tvoriť približne tretinu potrieb trhu práce v tejto hlavnej triede zamestnaní a takmer 5 % celkovej potreby trhu práce v SR.

V kategórii administratívnych pracovníkov budú výrazne žiadaní predovšetkým pracovníci v sklade s potrebou trhu práce do roku 2023 na úrovni presahujúcej 8 tisíc osôb, ďalej administratívni pracovníci v účtovníctve a všeobecní administratívni pracovníci. Tieto podskupiny zamestnaní budú spolu tvoriť takmer 50 % dopytu po administratívnych pracovníkoch a tri percentá celkového dopytu v SR.

Z pracovníkov v službách a obchode budú pri potrebe trhu práce najvýraznejší predavači, ktorých bude potrebných doplniť na trhu práce do roku 2023 takmer 13 tisíc. Významný dopyt na úrovni 7 až 9 tisíc osôb do roku 2023 bude tiež pri pracovníkoch v oblasti súkromnej bezpečnosti, pokladníkoch a predavačoch lístkov. Kuchári a čašníci budú s potrebou na úrovni 5-6 tisíc osôb tiež dôležitým faktorom dopytu na trhu práce v budúcnosti. Tieto podskupiny zamestnaní pokrývajú až 60 % celkovej potreby pri pracovníkoch v službách a obchode a takmer 9 % celkovej potreby trhu práce v SR.

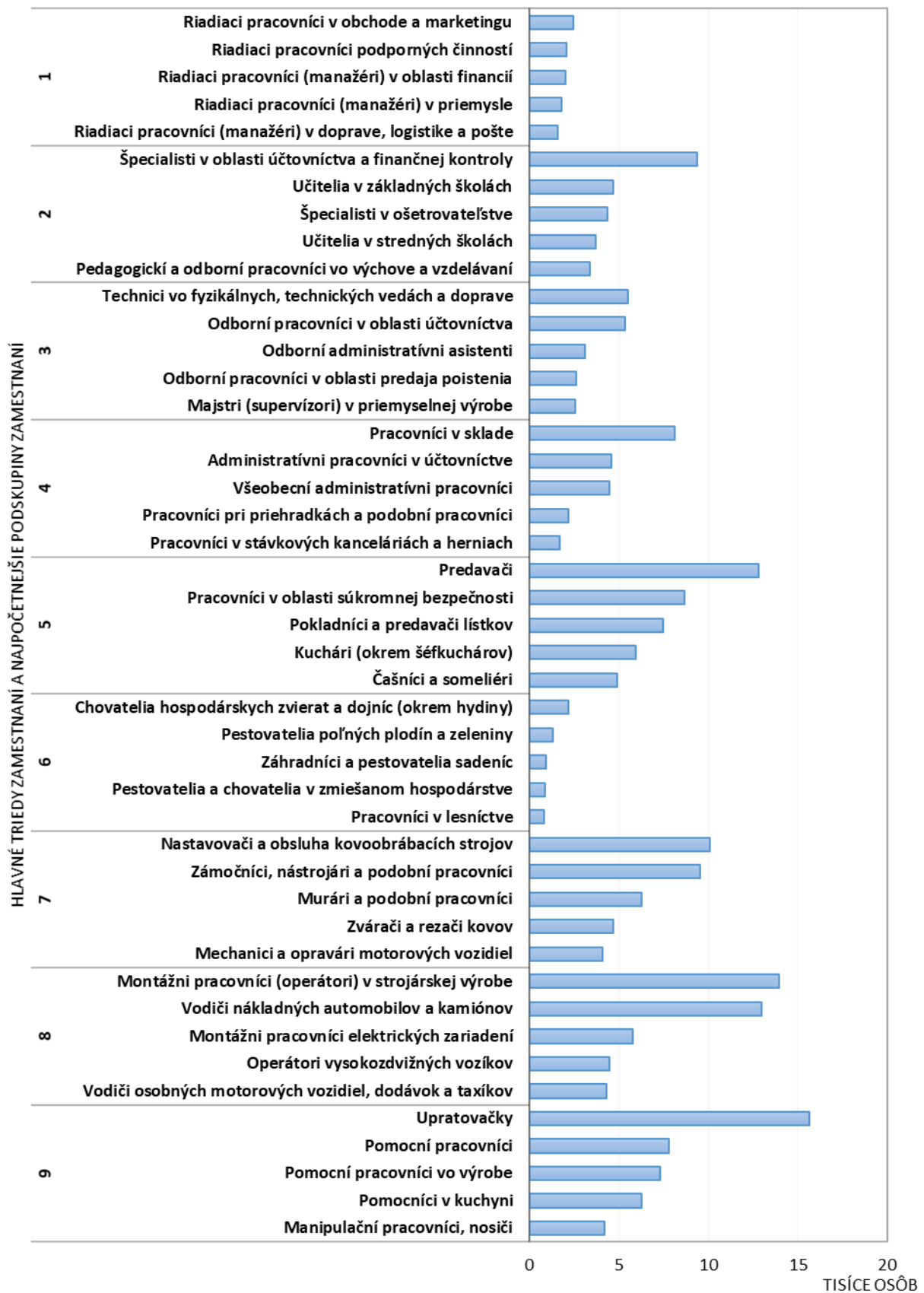
Až 28 % dopytu po kvalifikovaných pracovníkoch v poľnohospodárstve a lesníctve bude pri chovateľoch hospodárskych zvierat a dojníc okrem hydiny (potreba na úrovni približne 2 tisíc osôb). Približne tisíc osôb bude tiež potrebné dodatočne doplniť na trh práce do roku 2023 v podskupine zamestnaní pestovatelia poľných plodín a zeleniny. Vo všeobecnosti a dlhodobo je však daná hlavná trieda najmenej početnou v podmienkach SR. Potreba trhu práce za všetky podskupiny zamestnaní nachádzajúce v tejto hlavnej triede SK ISCO-08 bude tvoriť len 2 % celkovej potreby trhu práce v SR.

Z kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov bude najvyššia potreba trhu práce pri nastavovačoch a obsluhu kovoobrábacích strojov a zámočníkoch, nástrojároch a podobných pracovníkoch. Dodatočná potreba pracovných síl v týchto dvoch podskupinách zamestnaní bude na úrovni približne po 10 tisíc osôb do roku 2023. Významná potreba trhu práce bude tiež pri murároch, zváračoch a rezačoch kovov a mechanikoch motorových vozidiel na úrovni 4-6 tisíc osôb do roku 2023. Uvedené zamestnania tvoria približne 40 % celkovej potreby kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov do roku 2023 a budú predstavovať 7 % celkovej potreby trhu práce v SR.

Montážni pracovníci v strojárkej výrobe a vodiči nákladných automobilov budú s dodatočnou potrebou pracovných síl na úrovni 13 tisíc osôb dominovať potrebe trhu práce v hlavnej triede zamestnaní operátori a montéri strojov a zariadení. Významný dopyt na úrovni 6 tisíc osôb bude tiež pri montážnych pracovníkoch elektrických a elektronických zariadení a do roku 2023 bude tiež potrebné dodatočne doplniť na trh práce približne 4 tisíc operátorov vysokozdvížných vozíkov. Tieto štyri zamestnania budú tvoriť takmer polovicu celkovej potreby trhu práce v tejto hlavnej triede zamestnaní a 7 % celkovej dodatočnej potreby pracovných síl v SR.

Najvýznamnejšia koncentrácia dopytu do niekoľkých zamestnaní je predovšetkým pri pomocných a nekvalifikovaných pracovníkoch, kde upratovačky s potrebou približne 15 tisíc osôb do roku 2023 budú tvoriť až 30 % celkovej potreby trhu práce pre pomocných a nekvalifikovaných pracovníkov. Významný dopyt na úrovni 6 až 7 tisíc osôb do roku 2023 bude tiež pri pomocníkoch vo výrobe a pomocníkoch v kuchyni. Tieto tri zamestnania budú tvoriť 54 % celkového dodatočného dopytu po pomocných pracovníkoch v SR a 6 % celkového dodatočného dopytu v SR do roku 2023.

Graf č. 0.5: Dodatočná potreba pracovných síl v najpočetnejších podskupinách zamestnaní podľa hlavných tried SK ISCO-08 v období 2018-2023

Zdroj: TREXIMA Bratislava

Najvyššia relatívna potreba trhu práce vo vzťahu k počtu zamestnancov bude do roku 2023 pri aplikačných programátoroch, dizajnéroch a správcoch databáz, vývojároch softvéru, opatrovateľoch v zariadeniach pre staršie osoby, špecialistoch v oblasti sociálnej práce a poradenstva či zubných lekároch.

Pri sledovaní a analýze dodatočnej potreby pracovných síl je nutné vždy zohľadniť aj relatívne hľadisko vo vzťahu k počtu zamestnancov v jednotlivých členeniach. To totiž vo väčšej miere korešponduje s nedostatkom pracovných síl u konkrétnych zamestnávateľov. Je totiž rozdiel, ak zamestnávateľ zamestnáva 10 tisíc zamestnancov a bude potrebovať ďalších 100 osôb, ako keď tieto osoby potrebuje zamestnávateľ zamestnávajúci 200 zamestnancov. Zatiaľ, čo v prvom prípade zamestnávateľ potrebuje doplniť 1 % pracovných síl do zamestnania, druhý potrebuje doplniť až 50 % úrovne svojej zamestnanosti. Je teda zrejmé, že druhý zamestnávateľ pociťuje omnoho výraznejší nedostatok pracovných síl, a to napriek tomu, že v absolútnom ponímaní sú potreby trhu práce pri oboch zamestnávateľoch totožné.

Najvyšší podiel dodatočných potrieb pracovných síl na zamestnanosti bude predovšetkým pri IT pozíciách, ale aj v oblasti zdravotníctva a sociálnych služieb. Pri podskupinách zamestnaní ako vývojári softvéru, aplikační programátori, dizajnéri a správcovia databáz, opatrovatelia v zariadeniach pre staršie osoby, špecialisti v oblasti sociálnej práce bude podiel budúcej dodatočnej potreby trhu práce na súčasnej zamestnanosti predstavovať viac ako 50 %.

Počet uchádzačov o zamestnanie bude vďaka výraznému prevysu dopytu nadponukou naďalej klesať predovšetkým v horizonte do roku 2020. Následne sa ich počet do roku 2023 ustáli na hodnote približne 162 tisíc osôb.

V rámci systému prognóz vývoja na trhu práce boli súčasne vyvinuté mikrosimulačné modely prognóz počtu a štruktúry uchádzačov o zamestnanie. Vďaka pretrvávajúcej ekonomickej expanzii predovšetkým v rokoch 2018-2019 sa očakáva ďalší výraznejší pokles počtu uchádzačov o zamestnanie, ktorý sa po roku 2020 do roku 2023 stabilizuje na úrovni tesne nad 160 tisíc osôb. Ich počet tak bude približne o 10 % nižší ako v súčasnosti. Závisí to samozrejme od opatrení decíznej sféry, ktoré dokážu zvýšiť zamestnateľnosť uchádzačov o zamestnanie v SR. Vzhľadom na to, že absolventi prichádzajúci na trh práce do roku 2023 pokryjú maximálne 61 % dopytu zamestnávateľov, v podmienkach SR bude potenciál aj na výraznejšie zníženie nezamestnanosti do roku 2023.

V krajskej štruktúre sa na počte nezamestnaných tradične najviac prejaví Banskobystrický, Prešovský a Košický kraj, pričom každý z nich bude mať približne 20% nezamestnaných SR. V budúcnosti sa neočakávajú výraznejšie zmeny štruktúry medzi krajinami, avšak v najmenej rozvinutých okresoch sa bude zvyšovať podiel dlhodobo nezamestnaných a v ostatných okresoch krátkodobo nezamestnaných.

Veková štruktúra nezamestnaných je determinovaná starnutím populácie (kde do dôchodku odchádzajú silné povojnové ročníky narodené okolo roku 1955), sezónnymi výkyvmi (nárazový príchod absolventov v júni a septembri) a vysokou zamestnanosťou ľudí v strednom produktívnom veku. Z uvedených dôvodov sa do roku 2023 očakáva mierny nárast počtu nezamestnaných vo veku nad 60 rokov. V roku 2023 budú dlhodobo nezamestnaní tvoriť približne 40 % celkového počtu uchádzačov o zamestnanie.

Podrobné prognózy dopytu a ponuky na trhu práce realizované v tejto aktivite budú v ďalších aktivitách projektu prepojené a budú identifikované kategórie (zamestnania a odbory vzdelania) s najvyšším nedostatkom a prebytkom pracovných síl.

Dopyt na trhu práce nie je postačujúcim na určenie toho, či v danom členení bude nedostatok alebo prebytok pracovných síl. Práve výnimočná podrobnosť realizovaných prognóz dopytu a ponuky na trhu práce umožní v ďalších analytických aktivitách projektu prepojiť dopyt a ponuku na trhu práce a jasne identifikovať zamestnania a odbory vzdelania s nedostatkom a prebytkom pracovných síl, resp. absolventov. Na základe výnimočných a kontinuálne vyvíjaných metód prepojenia kategórií dopytu na trhu práce (zamestnanie, odvetvie) s vlastnosťami ponuky na trhu práce (dosiahnuté vzdelanie a kvalifikácia) bude realizovaná analýza budúcich disparít na trhu práce medzi ponukou a dopytom na trhu práce. Práve táto kategória je finálnou informáciou v oblasti prognóz vývoja na trhu práce určenou k relevantnému rozhodovaniu decíznej sféry v oblasti trhu práce a celoživotného vzdelávania. Na základe týchto informácií budú súčasne realizované odporúčania pre decíziu sféru.